

Wyrok z dnia 13 grudnia 2001 r.

III RN 159/00

Na podstawie art. 65 ust. 1 ustawy z dnia 26 kwietnia 1996 r. o Służbie Więziennej (Dz.U. Nr 61, poz. 283 ze zm.) dopuszczalne jest obciążenie funkcjonariusza kosztami szkolenia, które odbyło się w czasie obowiązywania ustawy z dnia 10 grudnia 1959 r. o Służbie Więziennej (jednolity tekst: Dz. U z 1984 r. Nr 29, poz. 149 ze zm.).

Przewodniczący SSN Kazimierz Jaśkowski (sprawozdawca), Sędziowie SN: Jerzy Kwaśniewski, Andrzej Wasilewski.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 13 grudnia 2001 r. sprawy ze skargi Cezarego S. na decyzję Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 września 1999 r. [...] w przedmiocie zwrotu kosztów z tytułu przeszkolenia, na skutek rewizji nadzwyczajnej Ministra Sprawiedliwości [...] od wyroku Naczelnego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 1 marca 2000 r. [...]

u c h y l i ł zaskarżony wyrok i sprawę przekazał Naczelnemu Sądowi Administracyjnemu w Warszawie do ponownego rozpoznania.

U z a s a d n i e n i e

Minister Sprawiedliwości decyzją z dnia 3 września 1999 r. utrzymał w mocy decyzję Dyrektora Generalnego Służby Więziennej z dnia 18 maja 1999 r. zobowiązującą ppor. Cezarego S. do zwrotu zwaloryzowanej równowartości kosztów wyżywienia i umundurowania otrzymanych przez niego w czasie szkolenia w Centralnym Ośrodku Szkolenia Służby Więziennej w K. w okresie od 7 lutego do 24 lutego 1996 r. W uzasadnieniu podał, że zobowiązanie do zwrotu tych kosztów wynikało z faktu zwolnienia Cezarego S. ze służby w Służbie Więziennej na jego wniosek, przed upływem 5 lat od odbycia tego przeszkolenia. Przyczyna tego zwolnienia – nabycie uprawnień do zaopatrzenia emerytalnego - nie ma w świetle obowiązujących przepisów prawnych żadnego znaczenia dla obowiązku zwrotu kosztów przeszkolenia.

Przepisy prawne przewidują możliwość zwolnienia funkcjonariusza w całości lub w części z obowiązku zwrotu kosztów, ze względu na jego trudną sytuację życiową, rodzinną lub materialną. Skarżący nie złożył jednakże takiego wniosku i nie uprawdopodobnił okoliczności uzasadniających zwolnienie go od tego obowiązku.

Cezary S. zaskarżył decyzję Ministra Sprawiedliwości do Naczelnego Sądu Administracyjnego. Podał, że pełnił służbę w Służbie Więziennej od 1 lutego 1996 r. do 28 maja 1999 r., kiedy to został zwolniony na własną prośbę, w związku z uzyskaniem uprawnień do wcześniejszej emerytury. Został zobowiązany do zwrotu kosztów związanych z przeszkoleniem, mimo że nadal jest oficerem Służby Więziennej w stanie spoczynku. Uważa, że przepisy prawne nie dają podstawy do obciążenia obowiązkiem zwrotu tego rodzaju kosztów osoby, która przechodzi w stan spoczynku.

W odpowiedzi na skargę Minister Sprawiedliwości wniósł o jej oddalenie. Podkreślił, że obowiązek zwrotu kosztów związanych z przeszkoleniem wynika z art. 65 ust. 1 ustawy z dnia 26 kwietnia 1996 r. o Służbie Więziennej.

Naczelny Sąd Administracyjny wyrokiem z dnia 1 marca 2000 r. [...] uchylił zaskarżoną decyzję Ministra Sprawiedliwości oraz decyzję organu pierwszej instancji. Przyjął, że art. 65 ust. 1 ustawy z dnia 26 kwietnia 1996 r. o Służbie Więziennej (Dz.U. Nr 61, poz. 283 ze zm.) obejmuje dwa zdarzenia: odbycie szkolenia finansowanego przez organy Służby Więziennej i zwolnienie ze służby, w sposób określony ustawą, przed upływem pięciu lat od tego szkolenia. W rozpatrywanej sprawie jedno z tych zdarzeń miało miejsce pod rządami obecnie obowiązującej ustawy z dnia 26 kwietnia 1996 r. o Służbie Więziennej, nakładającej na funkcjonariusza omawiany obowiązek. Drugie zaś (odbycie szkolenia) zaistniało wcześniej, wtedy gdy obowiązujące prawo takiego obowiązku zwrotu kosztów nie przewidywało. Pozwala to – zdaniem Sądu – stwierdzić, że zaskarżona decyzja narusza zasadę nie działania prawa wstecz (*lex retro non agit*), powszechnie akceptowaną w naszym porządku prawnym i wyprowadzoną z konstytucyjnej zasady demokratycznego państwa prawnego (art. 2 Konstytucji RP). Odnosi bowiem przepis art. 65 ust. 1 ustawy z dnia 26 kwietnia 1996 r. o Służbie Więziennej do stanu rzeczy, który powstał przed ustanowieniem tego aktu.

Minister Sprawiedliwości w rewizji nadzwyczajnej od powyższego wyroku zarzucił rażące naruszenie art. 65 ust. 1 ustawy z dnia 26 kwietnia 1996 r. o Służbie Więziennej oraz art. 2 i art. 7 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej i wniósł o uchylenie

nie zaskarżonego wyroku i oddalenie skargi. Minister zgodził się z poglądem Naczelnego Sądu Administracyjnego, że art. 65 ust. 1 ustawy z dnia 26 kwietnia 1996 r. o Służbie Więziennej obejmuje dwa zdarzenia: odbycie szkolenia finansowanego przez organy Służby Więziennej i zwolnienie ze służby, w sposób określony ustawą, przed upływem pięciu lat od odbycia tego szkolenia. Nie budzi wątpliwości, iż w rozpatrywanej sprawie jedno z tych zdarzeń (tj. zwolnienie ze służby, w sposób określony ustawą) miało miejsce pod rządami obecnie obowiązującej ustawy z dnia 26 kwietnia 1996 r. o Służbie Więziennej. Zdaniem Ministra mylnie natomiast przyjął Naczelny Sąd Administracyjny, że drugie zdarzenie (odbycie szkolenia) zaistniało wtedy, gdy obowiązujące prawo takiego obowiązku zwrotu kosztów nie przewidywało. Przed wejściem w życie ustawy z dnia 26 kwietnia 1996 r. o Służbie Więziennej przedmiotową problematykę regulowały bowiem przepisy ustawy z dnia 10 grudnia 1959 r. o Służbie Więziennej (jednolity tekst: Dz.U. z 1984 r. Nr 29, poz. 149 ze zm.), która weszła w życie z dniem 3 stycznia 1960 r. i obowiązywała do czasu wejścia w życie przepisów ustawy z dnia 26 kwietnia 1996 r. o Służbie Więziennej, tj. do dnia 31 sierpnia 1996 r. Przepis art. 62 ust. 2 ustawy z dnia 10 grudnia 1959 r. o Służbie Więziennej stanowił, że funkcjonariusz zwolniony ze służby między innymi na skutek jego pisemnego zgłoszenia wystąpienia ze służby „przed upływem 5 lat od odbycia szkolenia przewidzianego dla podoficerów, chorążych i oficerów Służby Więziennej jest obowiązany zwrócić kwotę stanowiącą równowartość otrzymanej w czasie szkolenia pomocy materialnej, kosztów utrzymania i umundurowania”. Przyjęcie przez Naczelny Sąd Administracyjny, że obowiązujące prawo takiego obowiązku zwrotu kosztów nie przewidywało jest sprzeczne z obowiązującym (powyżej opisanym) stanem prawnym i stanowi rażące naruszenie zasady demokratycznego państwa prawnego (art. 2 Konstytucji) oraz zasady praworządności (art. 7 Konstytucji).

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Rewizja nadzwyczajna jest uzasadniona. Słusznie Naczelny Sąd Administracyjny stwierdził, że art. 65 ust. 1 ustawy z dnia 26 kwietnia 1996 r. o Służbie Więziennej wprowadza dwie przesłanki powstania obowiązku zwrotu kosztów szkolenia: odbycie szkolenia finansowanego przez Służbę Więzienną i zwolnienie ze służby – w sposób szczegółowo określony ustawą – przed upływem pięciu lat od odbycia szkolenia. Jest niesporne, że skarżący został zwolniony ze służby w terminie i w sposób

przewidziany w tym przepisie pod rządem ustawy z dnia 26 kwietnia 1996 r. o Służbie Więziennej. Również zasadny jest pogląd Naczelnego Sądu Administracyjnego, że nie można nakładać na obywatela obowiązków wobec Państwa z mocą wsteczną, gdyż zakazuje tego art. 2 Konstytucji. Z działaniem prawa wstecz mielibyśmy do czynienia, gdyby obowiązek zwrotu kosztów szkolenia odbytego w lutym 1996 r. wywodził się wyłącznie z obowiązującej od dnia 1 września 1996 r. ustawy z dnia 26 kwietnia 1996 r. o Służbie Więziennej. Jednakże – co trafnie podniesiono rewizji nadzwyczajnej - także obowiązująca do końca sierpnia 1996 r. ustawa z dnia 10 grudnia 1959 r. o Służbie Więziennej przewidywała (w art. 62 ust. 2) obowiązek zwrotu kosztów szkolenia, a więc zawierała analogiczne uregulowanie co art. 65 ust. 1 ustawy z dnia 26 kwietnia 1996 r. Nie doszło zatem do działania prawa wstecz, gdyż także w czasie szkolenia obowiązywały przepisy nakładające obowiązek zwrotu jego kosztów w razie zwolnienia funkcjonariusza ze służby (w sposób szczegółowo wyliczony) przed upływem pięciu lat od odbycia szkolenia.

Z tych względów na podstawie art. 393¹³ § 1 KPC w związku z art. 10 ustawy z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego (Dz.U. Nr 43, poz. 189 ze zm.) orzeczono jak w sentencji.

=====